

Dan Gherasimescu, meșterul popular care a înțeles bine pilda talanților

*Elena (Petroiu) Iagăr**

* Universitatea din Craiova, Școala Doctorală "Alexandru Piru", România, e-mail: elena_iagar@yahoo.com.

Abstract: *Dan Gherasimescu, the folk craftsman who understood well the parable of the talents.* His love for Romanian crucifixes revealed fascinating stories, long forgotten, creating the pride of rural communities, experiences, customs and customs that, together, can write a real page of Romanian history, because Dan Gherasimescu took these unwritten documents from the archives of time, bringing us back to the space of a Romania of a spiritual richness that is hard to imagine in today's society.

In a period when Romanian society and, implicitly, small communities begin to lose their moral compass, such people appear who manage, through grace and dedication, not only to bring balance to the communities they belong to, but to give back to the whole Romanian social spectrum values and spiritual experiences, such as love, respect, faith, which we do not want to disappear.

Keywords: Dan Gherasimescu, folk craftsman, wooden crucifixes, salvage, restoration.

Și mai este ca un om care, plecând departe, și-a chemat slugile și le-a dat pe mână avuția sa. Unuia i-a dat cinci talanți, altuia doi, altuia unul, fiecăruia după puterea lui și a plecat. Îndată, mergând, cel ce luase cinci talanți a lucrat cu ei și a câștigat alți cinci talanți. De asemenea și cel cu doi a câștigat alți doi. Iar cel ce luase un talant s-a dus, a săpat o groapă în pământ și a ascuns argintul stăpânului său. După multă vreme a venit și stăpânul acelor slugi și a făcut socoteala cu ele. Și, apropiindu-se, cel care luase cinci talanți a adus alți cinci talanți, zicând: Doamne, cinci talanți mi-ai dat, iată alți cinci talanți am câștigat cu ei. Zis-a lui stăpânul: Bine, slugă bună și credincioasă, peste puține ai fost credincioasă, peste multe te voi pune; intră întru bucuria Domnului tău. Apropiindu-se și cel cu doi talanți, a zis: Doamne, doi talanți mi-ai dat, iată alți doi talanți am câștigat cu ei. Zis-a lui stăpânul: Bine, slugă bună și credincioasă, peste puține ai fost credincioasă, peste multe te voi pune; intră întru bucuria Domnului tău. Apropiindu-se apoi și cel care primise un talant, a zis: Doamne, te-am știut

că ești om aspru, care seceri unde n-ai semănat și aduni de unde n-ai împrăștiat. Și, temându-mă, m-am dus de am ascuns talantul tău în pământ; iată, ai ce este al tău. Și, răspunzând, stăpânul său i-a zis: Slugă vicleană și leneșă, știai că secer unde n-am semănat și adun de unde n-am împrăștiat? Se cuvenea, deci, ca tu să pui banii mei la zarați și eu, venind, aș fi luat ce este al meu cu dobândă. Luați deci de la el talantul și dați-l celui ce are zece talanți. Căci tot celui ce are i se va da și-i va prisosi, iar de la cel ce n-are și ce are i se va lua. (Matei 14, 29)

Meșterul popular, din Valea Danului, a înțeles pe deplin această pildă, reușind prin intransigența sa uimitoare dar, cel mai important, prin dragostea față de tradițiile românești și credința strămoșească, să aducă din colbul uitării artefacte de folclor și creștine de o valoare inestimabilă pentru patrimoniul material și imaterial românesc. Dragostea sa față de troițele românești a scos la iveală povești fascinante, demult uitate, creionând mândria unor comunități rurale, trăiri, obiceiuri și cutume care, împreună, pot scrie o pagină reală de istorie românească, pentru că Dan Gherasimescu a scos aceste *documente nescrise din arhivele timpului* readucându-ne în spațiul unei Româнии de o bogăție spirituală greu de imaginat în societatea de astăzi.

Într-o perioadă în care societatea românească și, implicit, micile comunități încep să-și piardă busola morală, apar astfel de oameni care reușesc, prin har și dăruire, să aducă nu doar echilibru comunităților din care fac parte, dar să și redea întregului spectru social românesc valori și trăiri duhovnicești, așa cum sunt dragostea, respectul, credința, pe care nu le vrem dispărute.

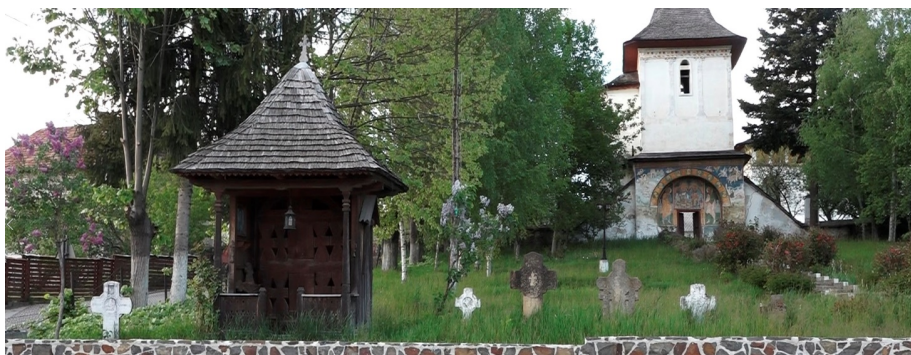

**Troițe cioplite
de meșterul
Dan
Gherasimescu,
în atelierul său
din Valea
Danului care
este, totodată,
și spațiu
expozițional.**

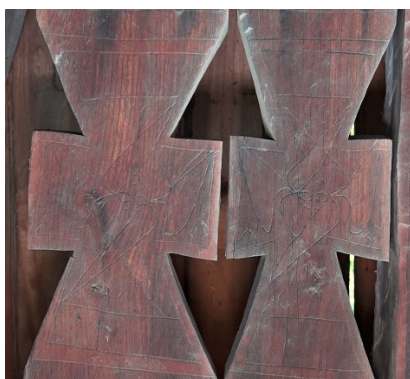
Societatea rurală de la începutul secolului al XX-lea a văzut în troițe mai mult decât un element de cult creștin, ci mai degrabă mărturia existenței energiei divine a Sfintei Treimi în mijlocul oamenilor, dar și prezența întregului spectru astral, teluric sau vegetațional pe care îl moștenise din trecutul precreștin. Omul de rând, modest și smerit, cunoștea, în felul său propriu, ceea ce teologia dogmatică numește *chenoză* și astfel își știa bine locul în lumea creată și modul în care Dumnezeu, în marea lui bunătate, se apleacă spre insignifianta ființă omenească. Chiar asocierea sfinților creștini cu străvechile zeități își avea în mentalul rural o explicație logică, anume că divinitățile păgâne făceau parte din raiul adamic, din promisiunea primordială a lui Dumnezeu de a trimite oamenilor un mântuitor, după ce primul părinte al omenirii - Adam - căzuse în păcat.

Dacă în biserică toate elementele de decor (pictură, sculptură, traforaj, creștături, incizări etc.) aveau un înțeles pur creștin, în cazul troițelor avem de-a face cu ceea ce putem numi „religie folclorică”, adică un creștinism adaptat nevoilor spirituale ale comunităților străvechi în care Dumnezeu era centrul lumii văzute și nevăzute. Prezent în biserică, țăranul român nu pune problema unei asocieri a personajelor biblice din Vechiul și Noul Testament sau a sfinților cu ființele mitice, așa cum era Sfânta Duminică asociată cu Fecioara Maria sau Sfânta Vineri, cu Sfânta Paraschiva.

Acest lucru nu se întâmpla și când era vorba de troițe, unde personajele de basm se confundau până la contopire cu cele creștine. Scenele biblice, de exemplu, devin scene rurale, în care Adam și Eva, alături de alți sfinți, apar îmbrăcați în costume populare și nu în cele de tip bizantin, cum sunt reprezentați în iconografie, iar gesturile și activitățile (tors, cusut, arat etc.) sunt ale unor membri din comunitatea din care meșterul făcea parte. Evident că am putea pune acest lucru în seama faptului că meșterii (sculptori, pictori, cioplitori etc.) nu aveau cunoștințe temeinice de artă creștină, dar, de asemenea, nu trebuie uitat că acești oameni participau la slujbele religioase și cunoșteau bine canonul picturilor bisericesti.

Troița salvată de Dan Gherasimescu și restituită comunității. Artefactul a fost identificat la periferia orașului Curtea de Argeș, în curtea unei bătrâne, când familia acesteia a dăruit troița veche aflată pe proprietate, pentru a construi una nouă. Structura din lemn veche (aprox. sec XVIII) a fost percepută inițial drept structură de susținere pentru icoana veche, deteriorată, cu care era acoperită, și fusese pusă deoparte ca lemn de foc. Meșterul a recunoscut, însă, chipurile sfinților și îngerilor crestate întocmai ca pe vechile icoane de vatră pe care el învățase de la tatăl său să le facă. A recondiționat-o și, cu sprijinul preotului Dumitru Mihăilescu, i-a construit un adăpost și a așezat-o în curtea Bisericii din Valea Danului.

Meșterul Dan Gherasimescu a transpus troița salvată de la foc într-o miniatură tot din lemn, (30 cm x 15 cm x 15 cm) pe care o expune ori de câte ori este invitat de instituții de cultură de prestigiu: Muzeul Astra din Sibiu, Muzeul Satului „Dimitrie Gusti” sau Muzeul Țăranului Român. Cea mai recentă expoziție unde a putut fi vizionată a avut loc la Casa Noroceia din Curtea de Argeș, în organizarea Episcopiei Argeșului și Muscelului și Muzeul Municipal Curtea de Argeș.

Acestea sunt lucrurile pe care vrea să salveze de la uitare Dan Gherasimescu, meșterul căruia americanii i-au dat numele de „omul pasăre”, datorită felului în care știe să pună picături de suflet în fiecare sculptură, așa cum este, de pildă lucrarea sa „pasărea măiastră”, care face trimitere la „pasărea sufletului”, plasticizare a sufletului mortului¹, prezentă pe troițele funerare², și nu numai, și pe stâlpii funerari³. Simbolul a fost ușor asimilat de creștini pentru că avem în Noul Testament imaginea Duhului Sfânt care apare sau se revelează oamenilor la Epifanie sub forma unui porumbel.

¹ Ghinoiu 2005, p. 226.

² Oprișan 2003, p. 27.

³ Vulcănescu 1972, p. 121.

Pasărea sufletului de pe troița stilimorfă⁴, copie evoluată a străvechiului și magicului monument dendromorf⁵ din zorii credinței omenirii, se identifică cu pasărea psihompă sau cu celelalte creaturi și făpturi mitice⁶ ce aveau rolul de a duce sufletul pe lumea cealaltă. (foto: Troiță în miniatură, 15 cm x 4 cm, din lemn de nuc).

A fost necesară această „incursiune” în străvechile credințe românești pentru a sublinia felul în care artistul din Valea Danului scoate din trecutul românesc elemente ce țin de trăiri seculare, rod al înțelepciunii populare, și nu doar simple elemente de decor frumos sculptate. Dan Gherasimescu se folosește mai întâi de sufletul său pentru a da forme lemnului și mai apoi de mâini, pentru că tot ce face cu talentul său deosebit ține Harul lui Dumnezeu ce în el a rodit într-un dar fără seamăn. Iar, așa cum spune și pilda talanților, darul primit de la Creator trebuie întors înzecit către oameni, iar prin opera sa de excepție artistul argeșean se poate înfățișa demn în fața Stăpânului de talanți. Creștinismul ortodox, este o religie optimistă, plină de lumină și acest lucru reiese și din modul în care Răstignirea este prezentată.

⁴ Vulcănescu 1972, p. 75.

⁵ Vulcănescu 1972, p. 77.

⁶ Animalele psihopompe în tradiția românească sunt calul și cîinele (cf. I. Ghinoiu).

În ortodoxie, în reprezentările iconografice, brațele Mântuitorului sunt întinse pe brațele crucii ca într-o îmbrățișare plină de iubire adresată oamenilor; se pune accent pe dumnezeire, pe slavă. Priviți lucrările lui Dan Gherasimescu și o să vedeți acel optimism debordant, acea speranță mântuitoare că trecutul nostru nu va fi uitat grație unor astfel de artiști ce ne vor aminti cine am fost, cine suntem și ce putem fi.

BIBLIOGRAFIE

Ghinoiu 2005 – Ion Ghinoiu, Mică enciclopedie de tradiții românești, Editura Agora, București, 2005.

Oprișan 2003 – Troițele românești, o tipologie, Editura Vestala, București, 2003.

Vulcănescu 1972 – Romulus Vulcănescu, Coloana Cerului, Editura Academiei RSR, București, 1972.